

DAN-FLORIN OBROCEA

DAN-FLORIN OBROCEA

**JUDECAREA ȘI CONDAMNAREA
DOMNULUI IISUS HRISTOS
ÎN RELATAREA
SFINTELOR EVANGHELII**

**Tipărită cu Arhierasca Binecuvântare
și purtarea de grijă a
Înaltpreasfințitului Părinte
†CALINIC
Arhiepiscop al Argeșului și Muscelului**

Editura Universitaria
Craiova, 2021

Presa Universitară Clujeană
Cluj-Napoca, 2021

Referenți științifici:

Prof.univ.dr. Stelian Tofană

Conf.univ.dr. Gheorghe Pufu

Copyright © 2021 Editura Universitaria

Toate drepturile sunt rezervate Editurii Universitaria

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României**OBROCEA, DAN-FLORIN****Judecarea și condamnarea Domnului Iisus Hristos în relatarea****Sfintelor Evanghelii / Obrocea Dan-Florin. - Craiova: Universitaria ; Cluj-**

Napoca: Presa universitară clujeană, 2021

Conține bibliografie

ISBN 978-606-14-1710-0

ISBN 978-606-37-1031-5

2

© 2021 by Editura Universitaria

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețelele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

PREFAȚĂ

Cartea de față – *Judecarea și condamnarea Domnului Iisus Hristos în relatarea Sfintelor Evanghelii* - a Părintelui Consilier Dan-Florin Obrocea, a fost prezentată ca proiect de teză de doctorat la Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universității "Ovidius" din Constanța sub îndrumarea IPS Prof. Univ. Dr. Teodosie Petrescu, specialitatea principală Studiul Noului Testament.

Forma prezentă a lucrării conține în sine substanțiale îmbunătățiri, comparativ cu proiectul original, pornind de la titlu, continuând cu textul scrierii și terminând cu Bibliografia fianlă. Așa că, sub aspectul formei științifice, cât și sub cel al noutății temei, avându-se în vedere faptul că în literatura românească de specialitate nu avem o lucrare de anvergură, la nivelul unei teze de doctorat, pe tema mai sus menționată, cartea Părintelui Consilier, Dan-Florin Obrocea, se prezintă ca fiind una relevantă pentru domeniul biblic nou-testamentar românesc.

Obiectivul prezentei lucrări este unul provocator. Autorul și-a propus să analizeze câteva aspecte inedite, pornind de la sursa revelată a Sf. Evanghelii, legate de cel mai nedrept proces din câte a consemnat istoria umanității, și anume, cel în care Fiul lui Dumnezeu Întrupat, Iisus Hristos, venind pentru salvarea omului, înstrăinat de Dumnezeu prin păcatul original, este judecat, condamnat și omorât, în modul cel mai infam, pe Cruce, chiar de către același om, pentru care El a venit.

Iată câteva repere, în acest sens, care pot fi urmărite și descifrate din paginile cărții: Cine L-a arestat pe Iisus în Grădina Ghetsimani? Dacă Procuratorul roman, Ponțiu Pilat, a știut de această arestare sau Sinedriul și-a însușit prerogative absolute în acest demers? De ce Iisus a fost condamnat înainte de începerea judecării sale, din Sinedriu? Cât de legală a fost convocarea Sinderiului, în miez de noapte, de către Arhiereul în funcție, Caiafa? Ce rol a avut Pilat în judecarea și condamnarea lui Iisus, și dacă poate fi perceput ca fiind un personaj pozitiv în tot acest "așa-zis proces", ținându-se cont de evidenta lui sinceritate pe tot parcursul interogatoriului? Până unde merge, așadar, culpa mai marilor poporului evreu în condamnarea și omorârea lui Iisus și de câtă parte de vină poate fi exonerată autoritatea politică romană a vremii, reprezentată prin procuratorul Ponțiu Pilat? Cum pot fi privite ca fiind executorii două sentințe total diferite de condamnare la moarte a lui Iisus, când nici una dintre ele n-a avut parte și de argumentele trecute prin filtrul unei apărări, reclamată de un proces?

Care au fost personajele auxiliare care ar fi putut influența desfășurarea Procesului? Cine sunt cei care ar fi trebuit să fie, în toată această umilire a lui Iisus, și nu au fost, și cine n-ar fi trebuit să fie, și au fost?

La toate aceste întrebări, și la multe altele asemănătoare, autorul cărții de față răspunde pertinent, documentat, folosind o vastă bibliografie, dar lăsând, desigur, drum deschis și altor întrebări firești și enigme din cadrul evenimentelor care au marcat ultimele clipe din viața lui Iisus, și la care răspunsurile au încă partea lor semnificativă de mister.

Cartea de față dezvoltă, așadar, tema într-un stil argumentativ, într-o frază ușor accesibilă, metafora nelipsind nici ea în conturarea ideilor teologice, cu toate că ele au exactitatea lor specifică, când este vorba de redarea adevărului istoric, dar și discreția, aproape intangibilă, când trebuie să definească infinitatea de sens a adevărului revelat.

Ceea ce dă o greutate argumentativă lucrării este și faptul că autorul nu și-a bazat demersul său științific doar pe informația venită din spațiul revelat al Sfintelor Evanghelii, ci și pe informații venite din sfera juridică a cercetării, precum și pe indicii arheologice venite direct din rezultatul unor călătorii de studiu, de documentare pe care le-a întreprins, în acest scop, direct la Ierusalim.

Așadar metoda de lucru a autorului cărții este una mixtă, constând atât dintr-o investigație biblică, de specialitate, a datelor expuse, cât și dintr-una laică, juridică, istorică și arheologică.

Cât privește analiza exegetică a unor texte din Evanghelii, remarcăm, cu apreciere, alternanța echilibrată pe care autorul o face între o hermeneutică modernă, întâlnită în comentarii de specialitate contemporane, și reflecția patristică din literatura duhovnicească a Bisericii primelor veacuri creștine, mult mai aproape de evenimentul mântuitor universal.

De aceea, atât cititorul familiarizat mai mult cu nuanțele exprimărilor teologice, cât și cel mai puțin inițiat în cele ale tainelor textului biblic, vor găsi, deopotrivă, acuratețea informației științifice, dar și savoarea unei lecturi ziditoare de suflet.

Așa că, cinste autorului cărții și spor cu folos duhovnicesc cititorului interesat și de cele de dincolo de curiozitatea obsedantă a prozaicului cotidian!

Cluj-Napoca,

Octombrie 2018

La Sărbătoarea Cuvioasei Parascheva

Pr. prof. univ. dr. Stelian TOFANĂ

PRELIMINARII

Scopul tematic

Religia alături de știință reprezintă o parte a efortului uman de înțelegere a lumii, însă, spre deosebire de știință al cărui obiect este universul sondabil, observabil și detectabil, întotdeauna un univers finit, sămânța religiei rodește din Necuprins în Ogorul creației divine, înzestrat cu trup, viață și suflet, relevând adevărul și binele. Aceste atribute de multe ori nu se înfățișează singure, ci trebuie puse în lumină, de aceea încă din zorii umanității, Dumnezeu S-a revelat „făcându-ne cunoscută taina voii Sale” (Efeseni I, 9) și a vorbit prin bărbați inspirați de Sus despre cele ce a hotărât în scopul mântuirii neamului omenesc.

Cercetând istoria omenirii descoperim că în toate timpurile și în toate locurile religia nu a lipsit nicicând din conștiința coroanei creației divine, ea constituind un factor moral universal, care a făcut cunoscut prin izvorul revelației divine, planul dumnezeiesc de mântuire al omului.

Dumnezeu Cel Ce este Izvorul sfânt care alimentează cu viață lumea și susține construcția Universului al Cărui Creator este, în marea Sa bunătate și iubire față de zidirea Sa, a trimis pe Fiul Său Cel Unul-Născut să izbăvească neamul omenesc din robia păcatului și a morții: „Căci Dumnezeu așa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut, L-a dat, ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică” (Ioan III, 16).

Astfel, „la plinirea vremii” (Galateni IV, 4), a coborât din Cerul iubirii divine în mijlocul făpturii zidite Iisus Hristos, Cel care prin renunțare la Sine și totală dăruire, a primit de bunăvoie jertfa supremă așa cum, prin inspirație divină, prefiguraseră cu mult timp înainte profeții prin vestiri mesianice. Tot prin revelație divină cei aleși au scris cele ce au trăit, au văzut și au auzit, transmițând posterității evenimente petrecute odinioară.

Istoria vieții și activității Domnului nostru Iisus Hristos este fixată în scris în modul cel mai precis și autentic în Evanghelie – cea una după cuprins – dar relatată în patru forme recunoscute de către Biserică: după Matei, Marcu, Luca și Ioan.

Cuvântul „Evanghelie” este de origine grecească și înseamnă „veste bună”, termenul fiind utilizat întâia dată de Iisus Hristos Domnul, împlinind profeția lui Isaia care spune: „Duhul Domnului este peste Mine, pentru care M-a uns să binevestesc săracilor;” (Luca IV, 18a) Mântuitorul Iisus Hristos Însuși numește predica Sa Evanghelie: „Și se va propovădui această Evanghelie a Împărăției în toată lumea, spre mărturie la toate neamurile;” (Matei XXIV, 14a), iar Apostolii obișnuiau să numească învățătura Domnului: „Evanghelia Împărăției lui Dumnezeu”; „După ce Ioan a fost

prins, Iisus a venit în Galileea, propovăduind Evanghelia Împărăției lui Dumnezeu. Și zicând: S-a împlinit vremea și s-a apropiat Împărăția lui Dumnezeu. Pocăiți-vă și credeți în Evanghelie” (Marcu I, 14-15).

Iisus Domnul, Mesia Cel mult așteptat S-a făcut Om și a intrat în istoria lumii în contextul timpului cosmic, devenind axa timpului sacru și centrul existenței religioase a omenirii.

Activitatea pământească, Judecarea și Pătimirile Domnului Iisus Hristos au fost înscrise în itinerarul pământesc al Fiului lui Dumnezeu, din momentul în care Tatăl a hotărât trimiterea Lui în lume, în trup omenesc, ca să ia asupra Sa păcatele noastre (Isaia LIII) și să ridice omul la demnitatea cea dintâi, de la care căzuse.

Hristos Dumnezeu – Omul a venit să mântuiască lumea, împărțind prin activitatea Sa iubire, compasiune și ajutor semenilor aflați în suferință. Iubirea față de aproapele este principiul fundamental al vieții în Hristos, iar noutatea învățăturii Sale propovăduite ce consta în bunătate, milostenie și iertare atrăgea poporul care-L urma și asculta cu credință. Această stare de fapt a îngrijorat autoritățile religioase iudaice care au hotărât pedepsirea Sa, cei fără de lege și nedrepti procedând la prinderea, judecarea și condamnarea la moarte a lui Iisus, urmare unui proces de judecăți care au pecetluit istoria lumii.

Scopul prezentei lucrări este ca utilizând Evanghelia drept sursă principală de documentare, să analizăm câteva aspecte legate de acest proces de judecăți a lui Hristos cel Nevinovat și să răspundem la o serie de întrebări cum sunt: De ce Iisus a fost condamnat înainte de începerea judecății? Cine l-a prins pe Iisus în Grădina Ghetsimani? Evreii, autoritățile romane sau cu toții împreună? Dacă Ponțiu Pilat a știut sau ordonat această arestare? Din ce motive Iisus a fost prezentat întâi înaintea ex-arhierului Anna și cum s-a desfășurat înterogatoriul? De ce Caiafa a convocat Sinedriul în miez de noapte și cum s-a desfășurat judecata lui Iisus de către autoritățile religioase evreiești în dimineața zilei de Vineri 7 aprilie/14 nissan, anul 30? Dacă au fost respectate în timpul judecății normele jurisprudenței și religiei evreiești? Unde era pretoriul, locul în care Hristos Domnul a fost judecat de Ponțiu Pilat și ce limbă s-a vorbit în timpul procesului? De ce Iisus a fost trimis în fața lui Irod Antipa, tetrarhul Galileii și Pereii și care a fost rezultatul acestei înfățișări? De ce iudeii au declinat judecarea și execuția lui Iisus în favoarea ocupanților romani și cum s-a desfășurat această judecată?

Pentru a înțelege cât mai bine împrejurările care au izvorât cea mai fierbinte lacrimă pe obrazul brăzdat al timpului și au generat cea mai adâncă și sângeroasă rană în conștiința omenirii, vom prezenta într-un capitol aparte contextul istoric, social și politic al evenimentelor anterioare judecății.

Trăgând perdeaua timpului vom descoperi cu siguranță nenumărate greșeli comise de rațiunea oamenilor, al căror număr nici nu poate fi socotit, întrucât ar fi imposibil de contabilizat, dar analizând reaua intenție finalizată prin gravitatea sentinței date în urma Judecății Mântuitorului, această hotărâre premeditată a generat cea mai întunecată pată pe obrazul omenirii.

În lumina relatărilor Sfinților evangheliști culpa principală în prinderea, judecarea și condamnarea Mântuitorului revine mai marilor poporului evreu, exonerând de o parte din vină, autoritățile romane. Autorii Sfintelor Evanghelii canonice, printr-un exercițiu de profundă sinceritate și realism, așa cum au scris întotdeauna, deși ei înșiși erau fiii poporului evreu, descriu mai multe încercări ale autorităților religioase evreiești de prindere a lui Iisus cu intenția Să-L omoare: „Au auzit fariseii mulțimea murmurând acestea despre El și au trimis arhieriei și fariseii slujitori ca să-L prindă”, ne arată Sf. ev. Ioan în cap. VII, vs. 32; iar Sf. ev. Marcu în cap. III, vs. 6, ne spune: „și ieșind fariseii au făcut îndată sfat cu irodienii ca să-L piardă”, fapt menționat și de Sf. ev. Matei în cap. XII, vs. 14 și Sf. ev. Luca în cap. VI, vs. 11. Ca urmare a acestor urzeli, Caiafa, mai marele preot în funcție în acea perioadă, se pronunță în fața colegilor din sinedriu, zicând: „Nici nu gândiți că mai de folos ne este să moară un om pentru popor și nu tot neamul să piară” (Ioan XI, 50).

Se observă, așadar, îngrijorarea Sinedriului ca nu cumva „toți să creadă-n El”, fiindcă valul de convertiți devenise de nestăvilit: „Deci, din ziua aceea, s-au hotărât să-Lucidă” – conchide Sf. ev. Ioan în cap. XI, vs. 53. Ca atare, trădarea lui Iuda Iscarioteanul a înlesnit prinderea lui Iisus în grădina Ghetsimani, judecarea Sa, ca urmare a unui rechizitoriu bazat pe depozitia unor martori mincinoși, conducând la emiterea unei sentințe definitive sub pretextul învinuirii săvârșirii păcatului „de hulă”. Această justificare formală echivalentă cu o blasfemie, bazată pe interpretarea forțată a unor cuvinte simbolice, va avea drept consecință imediată, verdictul de condamnare: „Iar ei toți au judecat că El este vinovat de moarte” (Marcu XIV, 64b).

Activitatea pământească a Mântuitorului a fost un itinerariu sfânt de împlinire a Scripturilor și întâmpinare benevolă și conștientă a Pătimirilor și morții survenite ca urmare a unui proces de judecăți nedrepte.

Sosirea ceasurilor negre ale judecății a fost dezvăluită Ucenicilor Săi prin repetate prevestiri, în modul cel mai clar și amănunțit (Matei XVI, 21; XVII, 22-23; XX, 18-19; Marcu IX, 31-32; Luca IX, 22; XVIII, 31-32; Ioan XVI, 4). Hristos Domnul primește de bunăvoie Jerfirea (Matei XXVI, 39), dându-și acordul desăvârșit: „Dar să nu se facă voia Mea, ci Voia Ta”, mărturisind în acest fel ascultarea Fiască și exprimând consimțirea deplină a voinței omenești cu voința dumnezeiască. După ce a fost vândut de Iuda Iscarioteanul în Grădina Ghetsimani, Iisus se comportă ca un biruitor, nu

caută să fugă, nici nu Se apără, ci, printr-o sublimă responsabilitate, impune lăsarea în libertate a Apostolilor și dezvăluindu-și direct identitatea, Se lasă prins, rostind cuvintele: „Dar toate acestea s-au făcut ca să se împlinescă Scripturile proorocilor” (Matei XXVI, 56a; Marcu XIV, 49b).

După audierea informală și ilegală de către ex-arhiereul Anna, Iisus a fost trimis „legat la Caiafa arhiereul” (Ioan XVIII, 24), care va convoca Sinedriu spre a-L judeca și condamna pe Iisus.

Procedând în modul cel mai expeditiv, încălcând flagrant regulile procedurale de judecată – mai ales în cazul pronunțării pedepsei cu moartea –, dominați de porniri dușmănoase de patimă și ură, insultând, scuipând și lovind pe Cel judecat fără apărare, sfatul celor fără de lege este un simulacru de proces, un spectacol de judecată degradant și înfiorător, ce se va încheia cu o condamnare nejustificată, ce trebuia să fie confirmată, autentificată și pusă în aplicare de autoritățile romane.

Prezentarea lui Iisus spre judecata lui Ponțiu Pilat a fost impusă de atribuțiile judiciare care decurgeau din calitatea de prefect a demnitarului roman. În provincia romană Iudeea, prefectul deținea prerogativele de a judeca și condamna la moarte, evreilor nefiindu-le permisă Jus Gladii (puterea decizională asupra vieții și morții).

Iudeii Îl judecaseră și condamnaseră pe Iisus sub acuzația de ordin religios, dar aveau nevoie de confirmarea aplicării pedepsei sub o altă acuzație. Prin urmare îi aduc învinuiri de ordin politic: precum sustragerea de la plată impozitelor către Cezar (Luca XXIII, 2), sau că răzvrătește mulțimile împotriva ordinii publice, fiind un „răufăcător” (Ioan XVIII, 30).

Toate aceste învinuiri erau neadevărate și tendențioase, însă prefectul roman o reține pe ultima învinuire: că Iisus se prezintă pe Sine drept rege, care era de natură să constituie o crimă politică. Pentru această acuzație de atentat la uzurparea titlului de împărat, Hristos Domnul va fi judecat de autoritățile romane și condamnat la moarte prin răstignire (Ioan XIX, 14-16).

Toate Evangheliile canonice notează judecarea lui Iisus în pretoriu de către Ponțiu Pilat și condamnarea Sa sub învinuirea că este considerat „regele iudeilor” (Matei XXVII, 11; Marcu XV, 2; Luca XXIII, 3; Ioan XIX, 14).

Prefectul Ponțiu Pilat, deși constatase nevinovăția lui Iisus: „A zis către ei: Ați adus la mine pe Omul acesta ca pe răzvrătitor al poporului, dar iată eu, cercetându-L în fața voastră, nicio vină n-am găsit în acest Om, din cele ce aduceți împotriva Lui”, cedează ca urmare a presiunii maselor (Matei XXVII, 23) și împotriva voinței sale, recurgând la tradiționala spălare pe mâini, transferă responsabilitatea pentru moartea lui Hristos asupra mulțimii care o cerea: „Și văzând Pilat că nimic nu folosește, ci mai

mare tulburare se face, luând apă, și-a spălat mâinile înaintea mulțimii, zicând: Nevinovat sunt de sângele Dreptului Acestuia. Voi veți vedea. Iar tot poporul a răspuns și a zis: Sângele Lui asupra noastră și asupra copiilor noștri” (Matei XXVII, 24-25).

În consecință, Ponțiu Pilat își întemeiază hotărârea condamnării la moarte pe acuzația tulburării ordinii publice instaurate de Imperiul Roman și pune să fie scrisă vina pe o tăbliță, pe care, conform procedurii, soldații romani o fixează pe Cruce, deasupra Capului lui Iisus, unde era precizată învinuirea: „Iisus, regele iudeilor” (Matei XXVII, 37; Marcu XV, 26; Luca XXIII, 38; Ioan XIX, 19).

Sentința capitală vădit nedreaptă dată de autoritatea romană, deși se baza pe cu totul altă învinuire decât aceea pentru care Iisus a fost condamnat de Sanhedrin, avea însă același deznodământ: condamnarea la moarte. Ea și-a păstrat caracterul executoriu și va fi pusă în executare de centurionii romani, care-L vor răstigni pe Iisus, Fiul Omului, „la locul numit Golgota, care înseamnă Locul Căpățânii” (Matei XXVII, 33).

Deși Sfinții evangheliști au scris pentru contemporani Evanghelia, nedorind în mod expres să transmită posterității documente istorice, relatările evanghelice despre Judecarea Mântuitorului, concordă, neexistând nicio contradicere de natură să tăgăduiască armonia întregului.

Citind textele scripturistice cu evlavie sau analizându-le cu onestitate, atât credinciosul cât și cititorul laic observă că Sfintele Evanghelii, toate laolaltă, sau fiecare în parte, evocă cu fidelitate împrejurările și evenimentele consumate prin uneltirile prinderii și judecării Mântuitorului Iisus Hristos, fapte reprobabile care vor conduce la Jertfa de pe Cruce și împlinirea lucrării de răscumpărare a omului.

Obiectul acestei lucrări este ca bazând cercetarea pe conținutul Sfintelor Evanghelii și folosind interactiv studiile juridice și indiciile arheologice să fie reliefată pilda Jertfei Domnului Iisus Hristos, urmare a celui mai nedrept proces al Sinedriului și celei mai crude sentințe judecătorești pronunțate de guvernatorul roman Ponțiu Pilat.

Pentru definitivarea lucrării am efectuat mai multe călătorii de studiu la Ierusalim unde am cercetat diferite cărți și locurile desfășurării evenimentelor legate de Judecarea Mântuitorului, dorind ca explicațiile redactate în text să corespundă realității.

Pentru o corectă abordare am ales să utilizăm o metodă mixtă de cercetare, în care investigația biblică să fie întregită de cea istorică, juridică și arheologică, primând însă, abordarea teologică, profund ancorată din informațiile Sfintelor Evanghelii Canonice și necanonice.

Subiectul oglindit în literatura de specialitate

Întreaga viață a Mântuitorului Iisus Hristos este un mare dar de slujire și împărtășire a iubirii și milei divine, de renunțare la Sine în beneficiul semenilor, culminând cu sfârșitul Său pământesc.

Hristos Domnul, înțelegând și asumându-Și menirea de Răscumpărător al neamului omenesc și-a încheiat itinerariul pământesc în chip dureros, prin jertfa mântuitoare de pe Cruce, precedată, de un dramatic proces.

Acest act de judecată în care Cel Necuprins a fost învinuit și condamnat ca urmare a acuzațiilor inventate și a aplicării legilor omenești, a trezit dintotdeauna un mare interes.

Au fost studiate în elaborarea acestei lucrări și alte izvoare creștine, scrieri ale părinților apostolici și sfinților părinți ai Bisericii, izvoare iudaice și romane, elenistice sau islamice, precum și evangheliile necanonice, dar cercetarea efectivă se face în oglindirea procesului Mântuitorului Iisus Hristos în Sfintele Evanghelii canonice.

Sfinții evangheliști nu au avut intenția să scrie o biografie amănunțită a vieții și activității Mântuitorului în sensul modern al cuvântului, în acea perioadă acestea fiind bine cunoscute din tradiția orală a predicii apostolice, ci ei s-au referit, în special, la unele probleme specifice comunităților creștine, principalul scop fiind ca prin operele lor să dovedească faptul că Iisus Hristos este Fiul lui Dumnezeu, iar scrierile lor se bazează pe temeiul revelației divine și temeinicia relatării martorilor oculari:

„Deoarece mulți s-au încercat să alcătuiască o istorisire despre faptele deplin adevărate între noi,

Așa cum ni le-au lăsat cei ce le-au văzut de la început și au fost slujitori ai Cuvântului,

Am găsit și eu pe cale, preaputernice Teofile, după ce am urmărit toate cu de-amănuntul de la început, să ți le scriu pe rând,

Ca să te încredințez despre temeinicia învățaturii pe care ai primit-o” (Luca I, 1-4).

Deși sfinții evangheliști consemnează în special evenimente și cuvântări din perioada publică a slujirii Domnului Iisus Hristos, autorii Sfintelor Evanghelii relatează cu exactitate și cele petrecute în ultima săptămână a vieții pământești a Mântuitorului și în special în ultimele zile când s-au petrecut prinderea, judecarea și punerea în aplicare a sentinței judecătorești.

Ele au fost scrise de personaje istorice, inspirate, care au redactat Evangheliile cea una după conținut și revelație, cuprinzând învățăturile și faptele săvârșite de Iisus Hristos pentru mântuirea lumii.

Cu gândul și dorința de a cerceta împrejurările și desfășurarea Procesului Mântuitorului Iisus Hristos, înveșmântat în haina credinței și cu mantia evlaviei, ne-am bazat în primul rând pe folosirea izvoarelor teologice. În acest sens, utilizând în mod corect rațiunea credinței, primul și ultimul cuvânt îl are utilizarea izvoarelor scripturistice, cele patru sfinte Evanghelii după Matei, Marcu, Luca și Ioan, acestea fiind primele și singurele relatări autentice în baza cărora se pot cerceta și evalua evenimentele prinderii, judecării și omorării Domnului Iisus Hristos.

Numai prin studierea celor scrise de Sfinții evangheliști vom putea cunoaște întocmai cum s-au petrecut întâlnirile dintre Hristos Domnul și căpeteniile poporului evreu, dialogurile purtate, cursele întinse de aceștia cu intenția de a-L învinovăți, sau întrunirile și sfaturile avute cu scopul de a-L prinde și omorî.

Niciun alt izvor documentar nu poate echivala cu informațiile scripturistice care relatează ce s-a întâmplat în fața Sanhedrinului întrunit ca să-L judece pe Fiul lui Dumnezeu, precum și în faza judecății romane. Autorii Sfințelor Evanghelii au viețuit în prima generație a epocii apostolice, fiind contemporani ai perioadei de activitate între oameni a lui Iisus Domnul.

Sfinții Evangheliști au fost preocupați în redactarea lucrărilor de surprinderea cât mai fidelă a realităților, împrejurărilor, persoanelor și motivelor care au determinat desfășurarea tragică a judecății Mântuitorului, autorii completându-se în informații, astfel încât relatările corespund adevărului istoric.

Pe temeiul acestor scrieri sacre, se poate reconstitui cu claritate conținutul și succesiunea evenimentelor legate de judecarea Mântuitorului. Sfinții Evangheliști transmit informații legate de uneltirile autorităților templului și judecarea Mântuitorului cu acrvia evocării detaliilor: nume de locuri și persoane, discuții purtate cu reprezentanți ai autorităților religioase evreiești, dialoguri purtate în fața arhieriei sau a lui Pilat, care explică sensul acțiunilor și cuvintelor Mântuitorului, fără să cadă în digresiune, în comentarii personale sau în descrieri de tip religios-psihologic.¹

Criticile tendențioase² care afirmă că textele evanghelice nu au valoare istorică și documentară, ci doar misionară și teologică, diferă de modul de abordare al juriștilor³, care au încercat să explice într-o manieră rezonabilă desfășurarea evenimentelor legate de complotul împotriva Mântuitorului și judecarea Sa, din punctul de vedere al jurisprudenței; noi argumentând că tot ceea ce este menționat în Sfintele Evanghelii privitor la

¹ Armand Puig – *Iisus – un profil biografic*, Editura Meronia, București, 2007, p. 33.

² A. Loisy – *Le quatrième Evangile*, Paris, 1903, p. 175.

³ Mircea Duțu – *Procesul lui Iisus*, Editura Herald, București, 2011, pp. 14-15.

întâlnirile Mântuitorului cu căpeteniile poporului evreu, sfaturile și uneltirile acestora privind prinderea și omorârea Sa, precum și derularea procesului, constituie material documentar prin excelență, mărturii ale martorilor oculari sau oglindiri în lumina tradiției apostolice, care nu pot fi puse sub semnul îndoielii.

În scrierile patristice

Părinții apostolici viețuitori la sfârșitul secolului I și în prima jumătate a secolului II au reținut și transmis în scrierile lor unele episoade sau învățături ale lui Iisus, cele mai numeroase întâlnindu-se în *Didahia* sau *Învățătura celor 12 Apostoli*, o culegere de instrucțiuni care cuprinde elemente referitoare la activitatea pământească a lui Iisus și a ucenicilor săi.⁴

Părintele și scriitorul Bisericesc Justin Martirul și Filozoful în lucrarea „Dialogul cu iudeul Tryfon” vorbește despre persecuțiile îndurate de Hristos Domnul, arătând că Mântuitorul S-a lăsat răstignit pe Cruce ca prin Sângele Său dumnezeiesc vărsat să sfințească Crucea și să mântuiască neamul omenesc.⁵

Clement Alexandrinul în scrierea „Stromatele” citează învățături ale Domnului Iisus Hristos, în „Stromata a II-a”, la capitolul XX arătând că cel care și-a dat sufletul său pentru Domnul acela și-l va mântui așa cum a făcut și Hristos Domnul pentru noi.⁶

Origen în „Exegeze la Noul Testament” învață că Iisus Domnul este Fiul lui Dumnezeu, Cel ce S-a botezat în Iordan pe vremea tetrarhului Irod Antipa, subliniind viața fără de păcat a Mântuitorului, în cartea a X-a explicând că Hristos Domnul și-a numit trupul său „Templu”.⁷

⁴ Scrierile Părinților Apostolici, vol. I, Editura Institutului Biblic și de Misiune al B.O.R., București, 1979, pp. 25-32, în capitolul VII a *Învățăturii Domnului prin cei Doisprezece Apostoli către Neamuri*, întâlnim mențiuni privind postul, făcându-se precizarea de a posti miercuria și vinerea în amintirea patimilor Domnului, p. 29.

⁵ Apologeți de Limbă Greacă – *Colecția Părinți și Scriitori Bisericești*, vol. II, Editura Institutului Biblic și de Misiune al B.O.R., București, 1980, în opera – *Apologia întâia în favoarea creștinilor către Antonius Pius*, în capitolul XXIV autorul vorbește despre suferințele Domnului, Căruia conform proorociei I-au fost străpunse mâinile și picioarele și asupra îmbrăcămintei i-au aruncat sorți, arătând că toate aceste întâmplări au fost adevărate așa cum reiese din actele care s-au încheiat pe vremea lui Ponțiu Pilat, p. 49.

⁶ Clement Alexandrinul în *Scrieri*, partea a II-a, Colecția P.S.B., vol. V, Editura Institutului Biblic și de Misiune al B.O.R., 1982, pp. 166-167, în *Stromata a VII-a*, autorul evocă misiunea de Mântuitor a Fiului lui Dumnezeu, despre care au profetizat lămurit proorocii, Cel care „pentru noi a luat trupul cel pătimitor”, p. 479.

⁷ Origen – *Scrieri Alese*, partea a II-a, Colecția P.S.B., vol. VII, Editura Institutului Biblic și de Misiune al B.O.R., București, 1982, p. 182.

Sfântul Atanasie cel Mare în opera „Cuvântul al doilea împotriva arienilor” arată că Hristos Domnul a fost rânduie să pătimească pentru noi, primind prin judecată suferințe în trup.⁸

Teolog și jurist cu o pregătire excepțională, Tertulian în „Apologetica a V-a” relatează că împăratul Tiberius a adus informații Senatului roman despre viața lui Hristos. Ceea ce a spus Tiberius este o dovadă că Iisus Hristos a existat din punct de vedere istoric și era considerat atât El cât și Învățătura Sa un pericol la adresa Împăratului Roman. Senatul a luat cunoștință de informarea lui Tiberius și a interzis împăratului să ia vreo măsură împotriva creștinilor.⁹

Scriitorul bisericesc și episcop „Eusebiu de Cezareea” în opera sa cea mai importantă „Istoria Bisericească”, lucrare care are la bază extrase dintr-o mulțime de scrieri ale Bisericii primare, precizează că Împăratul Tiberius i-a acordat postul de guvernator peste Iudeea lui Ponțiu Pilat, cel ce a ocupat această funcție zece ani, până la moartea lui Tiberius.¹⁰

Datând din perioada patristică Omiliile la Matei ale Sfântului Ioan Gură de Aur reprezintă cel mai vechi comentariu complet la Evanghelia după Matei, oferind o analiză exegetico-doctrinară referitoare la ultima fază a vieții și activității lui Iisus.¹¹

În studiile de specialitate românești această temă a fost tratată din punct de vedere istoric, juridic și teologic în lucrarea „Procesul Mântuitorului” autori avocat dr. I. Fruma și prof. de teologie dr. Grigore T. Marcu, cartea fiind un amplu studiu juridic și teologic.

Prof. univ. Mircea Dușu a acordat o atenție deosebită reconstituirii juridice a „Procesului lui Iisus”, în cartea ce poartă acest titlu (Editura Herald, București, 2011), temă tratată și în volumul „Pilat din Pont – Judecătorul lui Iisus” (Editura Herald, București, 2009), folosind numeroase repere istorice și norme juridice de drept penal roman. O lucrare de referință în domeniu este „Procesul Mântuitorului în lumina noilor documente și descoperiri arheologice” (Editura Roza Vânturilor, București, 2000), tratatul esențial în care juristul I. Fruma prezintă judecata și condamnarea lui Iisus

⁸ Sfântul Atanasie cel Mare – *Scrieri*, partea I, Colecția P.S.B., vol. XV, Editura Institutului Biblic și de Misiune al B.O.R. București, 1987, p. 316.

⁹ Apud Gary R. Haberman – *The Historical Jesus. Ancient Evidence for the Live of Christ*, College Press Publishing Company, Missouri, pp. 216-217.

¹⁰ Eusebiu de Cezareea – *Istoria Bisericească*, partea I, Colecția P.S.B., Editura Institutului Biblic și de Misiune al B.O.R., București, 1987, p. 54.

¹¹ Sfântul Ioan Gură de Aur – *Scrieri*, partea a III-a, *Omiliile la Matei*, Colecția P.S.B., Editura Institutului Biblic și de Misiune al B.O.R. București, 1994.

de către Sinedriu și punerea în aplicare a acestei hotărâri și de către autoritatea romană, ca urmare a procesului judecat de Ponțiu Pilat.

Deși se consideră că descoperirile arheologice reprezintă dovezi extrabiblice care confirmă realitatea istorică și geografică a Țării Sfinte, ele prezintă o importanță deosebită, fiind de un real folos în înțelegerea evenimentelor scripturistice legate de evenimentele prinderii și judecării lui Iisus Hristos. În acest sens articolele de specialitate publicate de Pr. Prof. Dr. Emilian Cornițescu în Revista Studii Teologice nr. 7-10/1984 și 9-10/1985 și informațiile din Arheologie biblică (Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1984), scrisă în colaborare cu Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan constituie izvoare cu reale informații, venite în sprijinul celor notate de sfinții evangheliști cu privire la prinderea și judecarea lui Hristos Domnul de către autoritățile spirituale iudaice și cele politice romane.

Lucrări de referință în cercetarea modernă și competentă a temei sunt: „Iisus Hristos, Mântuitorul în lumina Sfintelor Evanghelii” (Editura Bizantină, București, 2004), o vastă monografie hristologică, însoțită de comentariul ortodox al autoarei Natalia Manoilescu Dinu, „Viața de zi cu zi în vremea lui Iisus”, autor prof. univ. dr. Mihai Valentin Vladimirescu (Editura Polirom, 2013) și studiul „Procesul Mântuitorului” scris de Pr. prof. univ. dr. Vasile Mihoc.

În strădania noastră de cercetare din punct de vedere teologic a temei am utilizat ca instrumente de lucru fundamentale Biblia Sinodală ¹², Comentariile la Sfintele Evanghelii după Matei ale Sf. Ioan Gură de Aur, ¹³ ale profesorului de teologie Vasile Gheorghiu ¹⁴, Comentariul la Evanghelia Sfântului Ioan scris de Sfântul Chiril al Alexandriei ¹⁵ fiind consultate și traduceri bilingve comentate de prof. dr. Cristian Bădiliță la Sfintele Evanghelii după Matei (Editura Curtea Veche, București, 2009), Marcu (Editura Adevărul, București, 2012) și Ioan (Editura Curtea Veche, București, 2011).

¹² *Biblia sau Sfânta Scriptură* tipărită cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române și aprobarea Sfântului Sinod, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2008;

¹³ Sfântul Ioan Gură de Aur – *Omilii la Matei*, traducere, introducere, indici și note de Pr. D. Fecioru, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1994;

¹⁴ Dr. Vasile Gheorghiu – *Introducere în Sfintele Evanghelii cărți ale Testamentului Nou*, Tipografia Mitropolitului Silvestru, Editura Autorului, Cernăuți, 1929;

¹⁵ Sfântul Chiril al Alexandriei – *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al B.O.R., București, 2000;

Un real folos în elaborarea lucrării au constituit studiile legate de acest subiect ale Pr. prof. univ. dr. Stelian Tofană în volumele „Introducere în studiul Noului Testament”, de același autor publicate la Editura Presa Universitară Clujeană, în anii 2000, vol. I și 2002 vol. II și Studiul Noului Testament, Editura Alma Mater, Cluj Napoca, 2005, precum și „Comentariul la Sfânta Evanghelie după Matei”, de Eutimie Zigabinos, al prof. Constantin Grigore, Sava T. Saru (vol. I și II, Editura Tipografiei Cozia, 1931 și 1933).

În literatura străină

Subiectul prezentei lucrări a fost tratat cu generozitate în literatura străină, celui mai important proces din istoria omenirii acordându-i-se o atenție pe măsură.

Judecătorul Haim Cohn, președinte al Tribunalului Suprem al Israelului în lucrarea sa „Arestarea, Procesul și Moartea lui Iisus Hristos” (Editura Teșu, București, 2004), tratează tema într-un studiu metodic ce urmărește să evidențieze că Sanhedrinul nu L-a condamnat la moarte pe Iisus, iar evreii nu au comis nicio eroare judiciară, spre deosebire de Earle L. Wingo care în cartea sa „The illegal trial of Jesus” (Chick Publication, Ontario, 2009) și frații evrei Joseph și Augustin Lemann în volumul „Procesul lui Iisus și Antihristul” (Editura Antet XX Press, Filipeștii de Pădure, Prahova, 2009) care scot în evidență încălcarea flagrantă a normelor religioase și juridice evreiești pe parcursul judecării și condamnării lui Iisus.

Profesorul Raymond E. Brown în volumul „The Death of Messia: From Gethsemane to the Grove. A Comentary on the Passion Narrative to Four Gospels” (Anchor Bible Reference Library, London, 1994) ca și scriitorul Constantin Chauvin în „Le Procès de Jesus-Christ” (Mayenne, 1901) analizează cu multă competență împrejurările și desfășurarea evenimentelor legate de judecarea și condamnarea Domnului, iar Nick Page în „Cea mai lungă săptămână – Adevărul despre ultimele zile ale lui Iisus Hristos” (Editura Litera, București, 2011) notează amănunțit ultimele ceasuri din viața pământească a Mântuitorului.

În munca noastră de cercetare din punct de vedere Teologic a temei am folosit ca lucrări de bază *Novum Testamentum, Graece et Latine*¹⁶, precum și Comentariile la Sfintele Evanghelii ale Sf. Teofilact al

¹⁶ *Novum Testamentum, Graece et Latine*, ediția Eberhard Nestle, Erwin Nestle și Kurt Aland, United Bible Societies, London, 1963;

Bulgariei¹⁷, A.P. Lopuhin¹⁸, Ioannis Karavidopoulos¹⁹, Raymond E. Brown²⁰, C.K. Barrett²¹, Joseph Fitzmayer²², Gerhard Maier²³ și William Hendriksen²⁴, precum și volumele „Iisus – un profil biografic” al istoricului catalan și profesor de teologie Armand Puig (Editura Meronia, București, 2007) și „Jésus de Nazaret: De l’entrée a Jérusalem a la Résurrection” de Joseph Ratzinger (Parole et Silence, Paris, 2011) – Traducerea românească, Editura Gutenberg (2012).

Arheologul Shimon Gibson în volumul „The Final Days of Jesus” (Lion Hudson, New York, 2000) și istoricul Simon Sebag Montefiore în lucrarea „Ierusalim. Biografia unui oraș” ne descoperă ca urmare a săpăturilor arheologice efectuate și a cercetărilor arhivistice numeroase informații cu privire la locurile unde s-au petrecut prinderea, anchetarea și judecarea Mântuitorului.

Dacă acești ultimi autori afirmă în lucrările enumerate că „Procesul Mântuitorului” în faza politică s-a desfășurat în diferite locații din Ierusalim cum sunt: Palatul Hasmoneilor, Palatul lui Irod cel Mare sau Curtea esenienilor, pe baza argumentelor pe care le prezentăm în lucrarea de față susținem că judecarea de către Ponțiu Pilat a Domnului Iisus Hristos s-a petrecut în pretoriul situat în Cetatea Antonia.

¹⁷ Sfântul Teofilact Arhiepiscopul Bulgariei – *Tâlcuirea Sfintei Evanghelii după Matei și Marcu*, Editura Sofia, București, 2007 și 2008; *Tâlcuirea Sfintei Evanghelii după Luca și Ioan*, Editura Cartea Ortodoxă, București, 2007 și 2009;

¹⁸ A.P. Lopuhin – *Comentar la Evanghelia de la Mateiu*, traducere de Patriarhul Nicodim, Editura Secției Culturale a Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, 1948;

¹⁹ Ioannis Karavidopoulos – *Evanghelia după Marcu*, Editura Bizantină, București, 2001;

²⁰ Raymond E. Brown – *An Introduction to the New Testament*, Doubleday, New York, 1997;

²¹ C.K. Barrett – *The Gospel according to the St. John. An Introduction with Commentary and Notes the the Greek Text*, Second Edition, The Westminster John Knox Press, Philadelphia, 1978;

²² Joseph Fitzmayer – *The Gospel According to Luke X-XXIV, The Anchor Bible Doubleday*, New York, 1985;

²³ Gerhard Maier – *Evanghelia după Matei*, vol. I-II, Editura Lumina Lumii, România, 2000; *Evanghelia după Marcu*, vol. III, Editura Lumina Lumii, România, 2013; *Evanghelia după Luca*, vol. IV-V, Editura Lumina Lumii, București, 2013; *Evanghelia după Ioan*, vol. VI-VII, Editura Lumina Lumii, România, 2013;

²⁴ William Hendriksen – *New Testament Commentary, Exposition of the Gospel According To Matthew*, Baker Academic, Grand Rapids, Michigan, 2007; *New Testament Commentary, Exposition of the Gospel According To Mark*, Baker Academic, Grand Rapids, Michigan, 2007; *New Testament Commentary, Exposition of the Gospel According To Luke*, Baker Academic House, Grand Rapids, Michigan, 1996, *The Gospel of John*, Baker Book House, Grand Rapids, Michigan, 1979;

În izvoare apocrife

Au fost cercetate și câteva dintre Evangheliile necanonice sau apocrife, scrieri sacre foarte diferite, care nu au intrat în componența canonului Noului Testament, înmagazinând o memorie creștină foarte veche cu valoare literară creștină, liturgică și de artă religioasă²⁵. Ele cuprind fragmente din itinerariul vieții Mântuitorului, evenimente legate de nașterea și copilăria Sa, coborârea în iad, adormirea Maicii Domnului sau cuvântări ale lui Iisus care nu au fost incluse în cele patru Sfinte Evanghelii canonice. Am studiat menționarea în aceste scrieri a episoadelor legate de efervescenta pasiunilor religioase, lumești și politice din acele momente, ce au contribuit în mod decisiv la desfășurarea evenimentelor legate de sfaturile celor fără de lege privind prinderea și omorârea lui Iisus.

Subliniem că studierea evenimentelor legate de Judecarea Mântuitorului nu se sprijină pe niciun izvor apocrif, prezentând aceste informații doar din punctul de vedere al valorii literar-religioase, planul lucrării fiind temeluit pe conținutul Sfintelor Evanghelii canonice. Sursele gnostice sunt o categorie de scrieri extra Nou-Testamentare, diferite de Evangheliile canonice, apărute după părerea celor mai mulți specialiști în a doua jumătate a secolului al IV-lea d.Hr. și fac îndemn la binele de a fi creștin.²⁶

Protoevanghelia lui Iacov este cea mai veche apocrifă ortodoxă și urmărește un scop apologetic, fără a face nicio trimitere la judecata Mântuitorului; ea prezentând în trei părți viața Sfintei Fecioare Maria până la nașterea lui Iisus, nașterea Pruncului Iisus și minunile ce însoțesc acest moment, precum și evenimentul uciderii pruncilor și morții preotului Zaharia, ca și *Evanghelia lui Pseudo-Toma* este o scriere apocrifă, ce pune în evidență divinitatea Mântuitorului și omniștiința Sa, fără a face vreo referire la cele petrecute înainte de răstignire.²⁷

În *Evanghelia lui Filip*, care este cel de-al treilea tratat din Codexul II, al bibliotecii de Nag Hammadi, întâlnim numeroase meditații despre mântuire, făcându-se următoarea referire expresă la prinderea lui Iisus: „căzuse în mâinile tâlharilor și fusese răpit”.²⁸

Evanghelia adevărului este o evanghelie gnostică scrisă în secolul al II-lea și cuprinde o serie de texte ce descoperă de Dumnezeu mântuitoarea cunoaștere; în capitolul „Iisus rod al cunoașterii”, consemnându-se: „Iisus Hristos i-a luminat pe cei care se aflau în întuneric (...) dar ei s-au mâniat pe

²⁵ C. Bădiliță – *Evangheliile apocrife*, Editura Polirom, Iași, 2002, p. 17.

²⁶ Gary R. Habermas – *The Historical Jesus*, College Press Publishing, for the Life of Christ, Missouri, 1996, p. 208.

²⁷ Marvin Meyer – *Iisus Hristos în Evangheliile și texte gnostice*, Editura Nemira, București, 2011, pp. 25 și urm.

²⁸ Marvin Meyer, op. cit., p. 68.

acesta și l-au prigonit”.²⁹ În capitolul „Cartea cea vie descoperită”, se menționează faptul că Iisus cunoștea sfârșitul Său dinainte: „deoarece El cunoștea că moartea Sa, va fi viață pentru mulți”; text întâlnit și în Sfânta Evanghelie după Marcu (X, 45).

În secolul XX au fost descoperite numeroase texte creștine antice, care vorbesc despre Iisus Hristos, cum sunt: „Sfânta carte a marelui Duh Nevăzut” sau „Evanghelia egipteană”, „Cartea tainică a lui Ioan” sau „Cartea lui Iacov”, „Cartea lui Toma”, și „Dialogul Mântuitorului” sau „Cartea lui Baruh de Justin” - texte gnostice care îl prezintă pe Iisus Hristos ca învățătorul suprem al înțelepciunii, însă nu fac referire la prinderea și judecarea Sa.

În *Hora Crucii sau Imnul lui Iisus* se vorbește despre pătimire, făcându-se trimitere la pătimirea lui Iisus dar și a ucenicilor și a altor persoane, Iisus afirmând: „A voastră este pătimirea omenească pe care o voi pătimi”, dorind să se înțeleagă că dacă oamenii vor pricepe pătimirea, ei vor fi eliberați de aceasta.³⁰

În *Evanghelia lui Toma* nu sunt menționate referiri privind judecata Mântuitorului, o situație similară întâlnindu-se și în așa numita *Evanghelie a lui Petru*, care narează într-un text incomplet numai anumite părți din pătimirile, răstignirea, îngroparea, învierea, și înălțarea la cer a Mântuitorului. *Evanghelia lui Petru* vedește, însă, dependența de sursele canonice, cuprinzând formule, descrieri și uneori pericope întregi izvorâte din scene ale Evangheliilor canonice. Autorul ni-l prezintă pe regele Irod poruncind soldaților săi executarea răstignirii, în acest fel exonerându-l pe Pilat de orice vină. *Evanghelia lui Petru* menționează în mod special regretul și căința iudeilor, ca urmare a faptelor reprobabile săvârșite, în cap. VII, vs. 25, unde se spune: „atunci iudeii, bătrânii și preoții, dându-și seama ce rău și-au făcut singuri, au început să se lovească cu pumnii în piept și să se tânguie: *vai de păcatele noastre; iată, se apropie judecata și sfârșitul Ierusalimului*”, iar în cap. VIII, vs. 28, specifică: „atunci s-au adunat doctorii, fariseii și bătrânii, căci auziseră că poporul murmură și se lovește cu pumnii în piept zicând: *dacă la moartea Lui s-au întâmplat atâtea minuni, să știți că e un mare sfânt*”. „Pseudo-Petru” autorul anonim al acestei apocrife scrisă pe la începutul secolului al II-lea, afirmă că Iisus a fost condamnat la moarte de o instanță compusă din evrei sub președinția

²⁹ Idem, p. 110.

³⁰ *Ibidem*, p. 279.

lui Irod Antipa, fiul lui Irod cel Mare, tetrarh în Galileea și Perea în acea perioadă.³¹

Evanghelia lui Nicodim este singura dintre evangheliile apocrife care tratează în mod special, judecata Mântuitorului. Autorul, un bun cunoscător al legilor iudaice și un fin observator, surprinde în opera sa interesele partinice ale mai marilor poporului, amestecate cu răutăți lumești și pasiuni conservatoare religioase, astfel încât conferă procesului Mântuitorului o tentă politico-religioasă.

Evanghelia lui Nicodim notează în cap. I, vs. 1: „adunându-se așadar arhieriei și doctorii, Ana și Caiafa, Semes, Dathaes și Galaliel, Iuda, Levi și Naftalim, Alexandru și Iair, împreună cu ceilalți iudei, s-au dus la Pilat și l-au acuzat pe Iisus de multe ...”.³² Citind conținutul textului *Evangheliei*, observăm țesătura tendențioasă a preoților, leviților și cărturarilor iudei, care-L învinuiesc pe Iisus că nu respectă sabbatul, că rostește blasfemii împotriva lui Dumnezeu, că este un vrăjitor și vindecă orbi, șchiopi, îndrăciți și alți suferinzi, învinuiri care nu comportau pedeapsa condamnării la moarte, fapt ce-l determină pe Pilat, în urma rechizitoriului pe care-l întreprinde, să nu găsească Mântuitorului nicio vină, de aceea el îi spune lui Iisus: „nu știi; cum să fac cu Tine!” Dar Iisus îi răspunde: „Cum ți-a fost dat”. Pilat îl întreabă: „Și cum mi-a fost dat?” Atunci Iisus îi zice: „Moise și profeții au proorocit despre moartea și învierea Mea” (cap. IV, vs. 3).

În versetul 4 al aceluiași capitol se consemnează: și Pilat zice: „atunci luați-L și pedepsiți-L cum vreți voi!” Iudeii răspund: „Noi vrem să fie crucificat”. Pilat zice: „Nu are de ce să fie crucificat”, fapt ce pune în evidență spiritul de dreptate și opoziția lui Pilat față de rea intenție a celor care-L acuzau în mod nedrept pe Mântuitorul, autorul subliniind că un păgân crescut în afara Legii a intuit foarte bine de partea cui se afla dreptatea, exonerându-l de vină pe Pilat și acuzând fățiș pe iudeii rău voitori. În cap. V, este descrisă atitudinea lui Nicodim, care cere permisiunea lui Pilat să vorbească și care spune: „Eu le-am spus așa bătrânilor, preoților, leviților și tuturor evreilor care se aflau în sinagogă: Ce aveți cu Omul acesta? Nu vedeți că face nenumărate semne dumnezeiești și minuni pe care nimeni nu le-a mai făcut până astăzi și nici nu le mai face de astăzi înainte? Lăsați-L în pace și nu plănuiviți vreun rău împotriva Lui ...” (cap. V, vs. 1), fapt care-i determină pe cei de față să-l acuze pe Nicodim, zicând: „Tu ai devenit discipolul acestuia și îi iei apărarea”, încât „iudeii s-au mâniat foarte tare și au început să scrășnească din dinți împotriva lui Nicodim” (cap. V, vs. 2).

³¹ Dr. Ioan Fruma – *Procesul lui Iisus în lumina noilor documente și descoperiri arheologice*, Editura Roza Vânturilor, București, 2000, p. 30.

³² *Evangelii apocrife* – traducere și comentariu de Cristian Bădiliță, ed. cit., p. 32.

Capitolele VI, VII și VIII ale *Evangheliei lui Nicodim* ne evocă mărturisiri ale celor vindecați de Iisus, care vesteau binefacerile avute încât „mulți alți iudei, bărbați și femei, strigau și ziceau: *Omul acesta este un profet ...*”, fapt ce îl determină pe guvernator să îi întrebe, cutremurat, pe iudei: „Pentru ce vreți să vărsați sânge nevinovat ?” (cap. VIII, vs. 1)

Pilat a înțeles că evreii doreau să transforme o judecată cu caracter religios într-una cu încărcătură politică, de aceea în scena din cap. II, vs. 6, el întreabă: „Și de ce vor să-L omoare?”, iar ei răspund: „Îl urăsc pentru că a vindecat în zi de sabat”. Atunci Pilat zice: „Cum, și pentru o facere de bine vor să omoare?” Este de reținut această atitudine a lui Pilat paralelă cu a lui Nicodim, oameni proveniți din lumi, culturi și cu religii diferite, dar care doreau în mod corect să apere adevărul, asemenea și a unor iudei ce murmurau și strigau în favoarea lui Iisus, în antiteză cu răutatea și veninul celor fără de lege care clamau că apără legea și profeții.

În categoria scrierilor apocrife care pomenesc de judecarea și osândirea Domnului de către Ponțiu Pilat putem menționa „Actele lui Pilat”, două feluri de „acte”, unele scrise la Roma împotriva creștinilor și altele scrise de creștini. Tertulian (155-220 d.Hr.) spune în „Apologeticum” că Pilat „deja creștin în conștiința sa” a trimis un raport despre activitatea Sa împăratului Tiberius la Roma și acesta ar fi cerut Senatului să cunoască divinitatea lui Iisus.³³

O altă scrisoare apocrifă este adresată de Pilat împăratului Claudius în care autorul spune: „... iudeii și-au atras asupra lor și urmașilor o condamnare nemiloasă deoarece au răstignit pe «sfântul din cer» care a venit în Iudeea când Pilat era guvernator. Sfântul a vindecat pe bolnavi, a înviat morți și a făcut minuni...”³⁴

În continuare se menționează că mai marii preoților stăpâniți de invidie împotriva lui, l-au prins și l-au predat lui Pilat, care după ce l-a flagelat l-a predat lor. Ei l-au răstignit și au pus paznici la mormânt.

Pentru studiul nostru „Acta Pilati” nu au nicio valoare teologică, istorică sau juridică, Sfântul Ieronim (347-420 d.Hr.) caracterizându-le ca pe „un delir nesănătos”.³⁵

În izvoare necreștine

Făcând o incursiune prin izvoarele istorice necreștine care vorbesc despre existența istorică neîndoielnică a Domnului Iisus Hristos, referirile privitoare la judecarea Sa, pusă la cale prin complotul liderilor religioși și

³³ Av. Dr. Ioan Fruma, op. cit., p. 134.

³⁴ Idem, p. 135.

³⁵ Ibidem, p. 136.

evrei, sunt laconice. Istoricul evreu Flavius Josephus, născut în anul 37 d.Hr., la Ierusalim, într-o familie de mari preoți, în lucrarea *Antichități iudaice*³⁶ face referire la Iisus când spune: „[Ananus] a convocat sinedriul la judecată și l-a adus în fața lui pe fratele lui Iisus, denumit Hristos, împreună cu alți câțiva, acuzându-i că încălcaseră Legea și i-a condamnat să fie uciși cu pietre” (Antichități XX, 9, 1), iar în *Antichități XVIII*, 3, 3 specifică: „în vremea aceea [cât era Pilat guvernator] a apărut Iisus ... Acesta a fost Hristos. Chiar dacă Pilatus, datorită acuzațiilor aduse de frunțașii poporului nostru l-a ținut pe cruce, n-au încetat să-l iubească cei ce l-au îndrăgit de la început...”. Acest text consemnat de cel mai vechi autor necreștin, care menționează judecata lui Iisus, confirmă relatările evanghelice, acuzând căpeteniile poporului iudeu în stabilirea și aplicarea pedepsei crucificării Domnului Iisus.

Iosif Flaviu, care provenea dintr-o familie înstărită de farisei, el însuși devenind preot³⁷ a ajuns să comande trupele evreiești stăpânirii romane din anul 67 d.Hr. A fost luat prizonier de romani și eliberat de Vespasian, moment în care a trecut de partea romanilor și i-a îndemnat pe evreii asediați în Ierusalim să se predea. Lui i se atribuie textul „Testimonium Flavianum” în care scrie: „În acest timp a trăit Iisus, un om înțelept, dacă ar trebui să-l numim om. Fiindcă El a săvârșit multe fapte minunate și a fost Învățătorul oamenilor, care primesc cu plăcere adevărul. El a convins pe mulți evrei și de asemenea pe mulți elini. Acesta a fost Mesia. Cu toate că în urma denunțului celor mai de vază dintre noi Pilat l-a condamnat la Cruce, cei care l-au iubit de la început, nu au încetat să-l venereze. A treia zi le-a apărut reînviat, după cum vestiseră profeții divini despre el și despre alte nenumărate minuni. Și neamul, numit după el al creștinilor, nu a dispărut până acum”.

Textul citat se găsește în „Historia ecclesiastica” I, II, 7 și „Demonstratio evangelica” III, 5 (124) ale lui Eusebius.³⁸

S-au emis mai multe ipoteze împotriva autenticității integrale a acestui text invocându-se că autorul ar fi un creștin care l-a introdus în cartea „Antichități iudaice”, această secțiune întrerupând firul relatărilor.

În mod surprinzător Iosif Flaviu nu-l menționează pe Iisus în lucrarea „Războiul iudeilor” ci numai în „Antichități iudaice”.³⁹

³⁶ Flavius Josephus – *Antichități iudaice*, vol. II, cărțile XI – XX, Editura Hasefer, București, 2011, XX, 9, 1, paragraf 200.

³⁷ Gerd Theissen and Annette Merz – *The Historical Jesus, A Comprehensive Guide*, Fortress Press, Minneapolis, 1998, p. 64.

³⁸ Dr. Av. Ioan Fruma – *Procesul lui Iisus în lumina noilor documente și descoperiri arheologice*, Editura Roza Vânturilor, București, 2000, p. 144.

³⁹ Gerd Theissen and Annette Merz, op. cit., p. 64.

În scrierile rabinice, referirile la prinderea și judecarea lui Iisus sunt sporadice, *Mișna* și *Tosefta* nu fac nicio precizare iar în *Ghemara* se vorbește despre Iisus ca despre cineva care a fost executat în ziua dinaintea Paștelui evreiesc, fiindcă avea puteri magice și a dus poporul evreiesc în rătăcire. *Talmudul* sparge însă această tăcere din literatura iudaică, relatând un pasaj în care se precizează: „...în ajunul Paștelui, Iisus a fost spânzurat” – având aici sensul de „atârnat pe stâlp”, pentru învinuirea „... că a făcut vrăji, l-a înșelat și batjocorit pe Israel” (*Talmudul Babilonian Sinedriu*, 43A), confirmându-se Sfânta Evanghelie după Ioan care precizează că a fost condamnat la moarte pentru că "a făcut vrăji".⁴⁰

Acuzația de răstignire o întâlnim și la sf. ev. Matei (IX, 34; XII, 24), Marcu (III, 22), Luca și Ioan iar în comentariul rabinului din secolul al III-lea Amora Oulla, acesta se întreabă dacă Ieșu (din Nazaret) ar fi avut drept la recurs, răspunzând că acesta a fost un seducător, iar Tora precizează: „Nu vei avea milă de el și nu-l vei cruța”.⁴¹

În concluzie constatăm că *Talmudul* și *Tora* arată că Iisus a fost condamnat pe drept de Sinedriu.

Izvoarele elenistice, ca și cele romane, sunt sărace în evocări referitoare la judecarea Domnului, informațiile primite atât de la Pliniu cel Tânăr sau Suetonius putând fi sintetizate în ideea că Iisus Hristos, condamnat de Pilat din Pont, guvernator al Iudeii în timpul lui Tiberius, a întemeiat grupul creștinilor, care s-a răspândit din Țara evreilor, în Asia Mică și a ajuns până la Roma.⁴²

Scriitorul roman Plinius cel Tânăr, membru al Senatului și avocat ce a îndeplinit diferite demnități în stat a fost trimis în jurul anului 111 d.Hr. de către împăratul Traian în provinciile Bitinia și Pontus ca legat imperial. Una din sarcinile pe care le avea de îndeplinit era și aceea de a-i judeca pe creștini. În informațiile pe care le dă despre creștini, Plinius cel Tânăr vorbește despre Hristos în mai multe scrieri adresate lui Traian, pomenindu-l pe Hristos într-un context cultic. El spune despre creștini că se întâlnesc în anumite perioade ale zilei și cântă imnuri în care-l slăvesc pe Hristos ca pe un Dumnezeu, precizând că Hristos este adulat de către creștini.⁴³

Suetonius îl menționează pe Iisus Hristos cu ocazia expulzării evreilor din Roma. În anul 49 d.Hr. împăratul Claudius (41-54 d.Hr.) dă un

⁴⁰ Apud Armand Puig, op. cit., p. 52.

⁴¹ Av. Dr. Ioan Fruma, op. cit., p. 142.

⁴² Apud Armand Puig, op. cit., pp. 53-54.

⁴³ Gary R. Habermans – *The Historical Jesus*, Ancient Evidence for the Life of Christ, ed. cit., p. 199.

edict în baza căruia iudeii părăsesc Roma, printre care și Acvila și Pricila care s-au mutat în Corint (Acte 18, 2).⁴⁴

În completarea izvoarelor necreștine, *Coranul*⁴⁵ - ca izvor islamic dependent de izvoarele creștine canonice și apocrife, dar și de izvoare iudaice, vorbește despre Iisus ca despre un trimis divin, fără a face referiri directe la prinderea, judecarea și condamnarea Sa la moarte, ci menționând doar că „noi l-am omorât pe Mesia” (Vs. 157, 158 din Surat).

Informații despre osândirea și răstignirea Domnului ne oferă și autorii păgâni: Tacit, care în „Anale” precizează: „Christos, căpetenia de la care își luaseră numele, pe vremea împăratului Tiberius, fusese osândit de către procuratorul Pontius Pilatus” (Anale XV, 44) și Lucian de Samosata, în „Moartea lui Peregrinus”: „Ei, creștinii îl venerau ca pe un dumnezeu, îl foloseau ca pe un legislator și-l considerau ca pe mai marele lor, bineînțeles după cel pe care ei îl venerau încă, omul care a fost crucificat în Palestina pentru a fi introdus acest nou mister în lume” (Moartea lui Peregrinus, 11).⁴⁶ Fără a se face referiri precise, se consemnează executarea pedepsei crucificării pentru vina de a fi adus o nouă credință.

Scrise în a doua jumătate a secolului I, între anii 43-100, Sfintele Evanghelii canonice sunt singurele scrieri care nu au exclus niciun act important din viața Domnului Iisus Hristos. Sfinții evangheliști, deși nu au fost istoriografi, în calitatea de martori direcți ai evenimentelor pe care le istorisesc și inspirați de Duhul Sfânt, au prezentat cât mai fidel împrejurările și motivele învinuirii, prinderii, judecării și condamnării la moarte a Domnului și Dumnezeului nostru Iisus Hristos.

Contextul general

Contextul istoric

Pentru a înțelege cât mai bine împrejurările în care s-a desfășurat „cea mai cutremurătoare dramă a umanității”⁴⁷, este necesar să analizăm cadrul istoric și religios, social politic, timpul și locul unde s-au petrecut aceste evenimente, contextul în care Mântuitorul Iisus Hristos și-a încheiat itinerariul său pământesc, când a fost judecat și S-a jertfit.

⁴⁴ Gerd Theissen and Annette Merz, op. cit., pp. 83-84.

⁴⁵ *Coranul*, traducere din limba arabă, introducere și note de George Grigore, Editura Herald, București, 2005.

⁴⁶ Apud Armand Puig, op. cit., p. 55.

⁴⁷ Natalia Manoiilescu Dinu – *Iisus Hristos Mântuitorul în lumina Sfintelor Evanghelii*, Editura Bizantină, București, 2004, p. 14.

În plină expansiune, Imperiul Roman, sub domnia lui Octavianus, devenit Augustus în anul 27 î.Hr., va reorganiza administrația provincială, într-un sistem temeinic, care a dăinuit mai bine de trei veacuri.⁴⁸

În strategia de stăpânire a cât mai multe teritorii, din Egipt până în Armenia și din Arabia până în Spania, Roma va anexa și Iudeea, „convertită” cu statut de provincie romană.⁴⁹

Istoria Palestinei a fost brăzdată de o continuă luptă internă pentru dobândirea tronului și a puterii depline. Aceste convulsii interne au condus de multe ori la vărsări de sânge și au provocat multe neajunsuri, țara fiind cucerită și poporul ajungând în exil (babilonian și persan). Luptele pentru domnie implicau uneori conflicte fratricide, cum s-a întâmplat după moartea reginei Salomeea (66 î.Hr.) când fiul ei Ioan Hircan al II-lea, care era și mare preot, a fost înfrânt de fratele său Aristobul al II-lea, într-o luptă în apropiere de Ierihon. Aceste neînțelegeri au creat terenul propice pentru sosirea romanilor care în anul 66 ajunseseră cu granița Imperiului la porțile Ierusalimului. Gnaeus Pompeius, cel mai puternic om din Roma la acea vreme, condusese armata privată spre victorii în războaiele civile din Italia, Sicilia și Africa de Nord. După ce în anul 64 î.Hr. a zdrobit pe seleucizi, a anexat Siria și și-a stabilit cartierul general la Damasc.⁵⁰ Aici au venit delegații reprezentând pe cei doi frați învrăjbiți, dar și pe fariseii care-i solicită lui Pompei să-i scape de Macabei. Acesta atacă Ierusalimul, asediază Templul timp de trei luni și profitând de pietatea evreilor, într-o zi de sabat îl cucerește.⁵¹

Între anii 40 î.Hr. – 10 d.Hr., Palestina s-a aflat sub domnia dinastiei irodienilor, perioadă în care Irod cel Mare, expert în arta manipulării potentatilor romani, a consolidat regatul, și-a construit un impozant palat, a dărâmat cel de-al doilea Templu (20/19 î.Hr.)⁵² și în locul lui a zidit altul mult mai măreț, a cărui reconstrucție a durat 46 de ani (Ioan II, 20).

Deși sub Irod cel Mare Iudeea era regat, ea depindea de Roma căruia îi plătea tribut, iar regele era socotit ca „procurator” al împăratului roman care ordonase unei legiuni să staționeze aici, cu misiunea de a stăpâni nemulțumirile evreilor față de stăpânirea romană.⁵³

După moartea regelui idumeu Irod cel Mare, cel care îndeplinise cu obediență în timpul îndelungii sale domnii (40 î.Hr. – 4 d.Hr.) interesele

⁴⁸ Mihai Valentin Vladimirescu – *Viața de zi cu zi în vremea lui Iisus*, Editura Polirom, București, 2013, p. 49.

⁴⁹ Idem, p. 50.

⁵⁰ Simion Sebag Montefiore – *Ierusalim, biografia unui oraș*, ed. cit., p. 89.

⁵¹ Idem, p. 90.

⁵² Joachim Jeremias – *Jerusalem in time of Jesus*, Fortress Press, Philadelphia, 1969, p. 21.

⁵³ Dr. Av. Ioan Fruma, Prof. Dr. Grigore Marcu, op. cit., p. 27.

suzerane ale Cezarului⁵⁴, conform ultimului testament modificat pe patul de moarte, Țara condusă de el a fost lăsată moștenire spre guvernare celor trei fii desemnați pentru a domni: Irod Antipa – numit tetrarh al Galileii și Pereei, Arhelau rege în Iudeea, Idumeea și Samaria, iar Filip, a fost rânduit tetrarh în Gaulanitis Trachonitis, Batanea și Paneas.

Domnia lui Arhelau a trezit nemulțumirea populară a iudeilor și samaritenilor care ca urmare a protestelor vehemente, va atrage exilarea etnarhului Arhelau în Galia, iar teritoriul său va trece în jurisdicția administrației romane, cu statut de provincie imperială.

De la momentul instaurării guvernării romane directe, anul 6 d. Hr. și până la războiul direct cu evreii, într-o perioadă de aproximativ 60 de ani, Iudeea a fost condusă de paisprezece demnitari romani.⁵⁵

În anul 26 d.Hr., prin decret imperial, împăratul Tiberius Caesar Augustus (14-37 d.Hr.) a numit al cincisprezecelea prefect roman al provinciei Iudeea, în persoana lui Ponțiu Pilat⁵⁶, în timpul guvernării căruia a avut loc prinderea și judecarea lui Hristos Domnul, proces roman în care Ponțiu Pilat a deținut funcția de prefect magistrat (Ioan XIX, 10).

În Iudeea, domnea un statut teocratic, în care justiția era apanajul conducătorilor religioși, Sanhedrinul, ca instituție, fiind forul național suprem legislativ și juridic. Totuși, în acea perioadă, atribuțiile juridice îi erau limitate, hotărârile importante (Jus Gladii) ale acestui tribunal, trebuind să fie confirmate de reprezentantul Imperiului Roman.

Orice persoană care-și părăsea propria țară și venea în Palestina se simțea ca și cum ar fi ajuns în altă lume. Obiceiurile, instituțiile, viața, legea, relațiile dintre persoane erau total diferite și toate erau dominate de ideea religiei, religia stând la căpătâiul tuturor aspectelor vieții.⁵⁷

Contextul religios și social-politic

De-a lungul întregii sale istorii, poporul evreu își plămădisese o puternică personalitate, fiind înzestrat cu o vocație religioasă unică, manifestată printr-o sete nepotolită de Dumnezeu. Această stare alterna cu perioade de respingere a mesajului divin sau a trimișilor Proniei care îl muștrău pentru greșelile lui.

⁵⁴ Aryek Kasher, *King Herod – A Persecuted Persecutor - A Case study in Psychohistory and Psychobiography*, Walter de Gruyter, Berlin, New – York, 2007, p. 39.

⁵⁵ Mircea Duțu – *Pilat din Pont. Judecătorul lui Iisus*, Editura Herald, București, 2009, p. 17.

⁵⁶ Flavius Josephus – *Istoria Războiului iudeilor împotriva Romanilor*, Cartea a doua, capitolul IX, Editura Hasefer, București, 2002, p. 165.

⁵⁷ Alfred Edersheim – *The Life and Times of Jesus the Messiah*, Hendrickson Publishers United States of America, 2009, p. 58.

Înainte de Moise cultul divin „a cunoscut o dezvoltare dependentă de cea a neamului omenesc”⁵⁸, primii oameni ascultând și supunându-se Creatorului până la căderea în păcat, după care firea omului pervertindu-se începe să caute iertare de la Dumnezeu, adorându-L prin manifestări interne și externe. Invocarea Divinității se făcea din dorința refacerii legăturii harice a creaturii cu Creatorul, aducând pe altare arderi de jertfe nesângeroase sau sângeroase, cum a fost cazul lui Abel și Cain.

Din pricina înmulțirii păcatelor, oamenii s-au îndepărtat de credința monoteistă, alergând spre politeism, Dumnezeu începând cu patriarhul Avraam din Urul Caldeii, să-i călăuzească pe evrei spre păstrarea dreptei credințe.

În timpul robiei egiptene israeliții și-au conservat și manifestat practicarea cultului divin din vremea patriarhilor, iar după exod, urmare primirii Tablelor Legii pe muntele Sinai, Moise ajutat de fratele său Aaron va organiza statul teocratic potrivit legământului făcut cu Dumnezeu.

Desfășurarea vieții religioase consta în preluarea cultului simplu al patriarhilor: jertfe, rugăciuni, circumciziune, făgăduințe solemne, însoțite acum de incantații și purificări levitice, manifestări care se oficiau de un personal desemnat și în locuri anume rânduite.

Cultul mozaic avea menirea de a menține trează legătura spirituală cu Iahve și de a păstra vie conștiința păcatului și „dorința după un Mântuitor”⁵⁹.

Prin urmare, evreii, care făcuseră o alianță prin Avraam, Isaac, și Iacov cu Creatorul, erau mistuiți de dorul după Dumnezeu, Cel care S-a descoperit lui Moise pe muntele Sinai și i-a dăruit Tablele Legii. Legea (Tora), rezumată în Decalog (Ieșire XX, 1-17) va deveni o regulă de viață a poporului, viața religioasă în Israel fiind centrată pe practicarea Legii, Însuși Iisus respectând prevederile ei, după cum a spus: „Eu nu am venit să stric Legea și proorocii, ci să o împlinesc”. (Matei V, 17). Credincios „cărților sfinte”, poporul ales va crede în realizarea istorică a legământului dintre Dumnezeu și Israel: „Iată, Eu închei legământ înaintea întregului tău popor. (...) Voi face lucruri slăvite, cum n-au fost în tot pământul și la toate popoarele”. (Ieșire XXXIV, 10), dar Legea trebuia să constituie punctul de plecare în evoluția lor religioasă. În această evoluție spirituală în care dreptii Vechiului Testament și apoi proorocii au anticipat în multe feluri venirea lui Mesia, fiind inspirați de Duhul Sfânt, aceștia au sancționat permanent tendințele de rătăcire sau de împietrire în respectarea fanatică a Legii,

⁵⁸ Preot Prof. Dr. Dumitru Abrudan, Diac. Prof. Dr. Emilian Cornițescu – *Arheologie biblică*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1994, p. 195.

⁵⁹ Idem, p. 198.

dincolo de care nu acceptau nicio înnoire, fapt ce va conduce și la neînțelegerea învățaturii lui Iisus și stare ce va influența decisiv hotărârea de prindere și osândire a Mântuitorului.

La baza vieții religioase a evreilor era situat conceptul de Lege (Tora), care desemna Legea divină în ansamblul ei, compusă atât din Legea scrisă, primele cinci cărți ale Vechiului Testament, atribuite în mod tradițional lui Moise, cât și, în particular, din cea orală.⁶⁰

Alături de acest veritabil tezaur relevat anterior, pe care evreii erau obligați să-l respecte, setul scripturilor sfinte ebraice mai cuprindea *Profeții (Neviim)* și *Scrierile (Ketubim)*, texte biblice folosite în cultul sinagogii în vremea lui Iisus Domnul. Ele erau scrise în stil caligrafic de către scribi, pe piele fină, provenită de la animale sacrificate cu respectarea prescripțiilor rituale, rulată pe suluri din suporti de lemn, argint sau fildeș și depozitată cu multă grijă în dulapurile sinagogii.⁶¹ Supraveghetorii slujbei sinagogale, cu gesturi solemne, într-un ceremonial fastuos, le pregăteau și ofereau pentru lectura publică.

Sinagoga era locul principal al propagandei evreiești, ea încercând să suplinească rugăciunea de la Templu, fiind totodată și o școală de studiere a Legii Domnului. În sinagogă oricine putea să explice Legea și Profeții.⁶²

Preocuparea cărturarilor de înțelegere și respectare a Sfințelor Scripturi, concretizată prin investigarea atentă a textului biblic, a condus la apariția unei serii de obiceiuri legale, numite Halakha, ce cuprindea o mulțime de prescripții privitoare la sărbători, ritualuri, sacrificii sau personalul sacerdotal. La acestea s-a adăugat nașterea „unei bogate varietăți de noțiuni istorice și didactice, grupate în ceea ce a rămas cunoscut sub numele de Hagada”.⁶³

Cercetarea textului scripturistic întreprinsă de cărturari urmărea desprinderea unor învățături profunde și complexe, cu scopul de stabilire a normelor pe baza cărora să se realizeze respectarea prescripțiilor religioase ce conduc la cimentarea legăturii dintre Dumnezeu și om. Prin urmare, Midrașul, adică dezvoltarea exegetică a textelor din Lege, avea drept scop principal analiza poruncilor fundamentale ale religiei mozaice, învățații pricepuți interpretând pasajele dogmatice și istorice în coroborare cu alte texte sacre, uneori într-o interpretare libertină și

⁶⁰ Mihai Valentin Vladimirescu, op. cit., p. 39.

⁶¹ Idem, pp. 40-41.

⁶² Prof. Dr. Ioan Bunaciu – *Explicarea Evangheliilor. Viața și lucrarea Domnului Iisus Hristos după Sfintele Evanghelii*, ed. cit., pp. 8-9.

⁶³ Mihai Valentin Vladimirescu, op. cit., p. 44.